EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 23.4.2026
COM(2026) 158 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

traditsiooniliste omavahendite kontrollikava toimimise kohta aastatel 2022–2024 kooskõlas nõukogu 30. aprilli 2021. aasta määruse (EL, Euratom) 2021/768 (millega kehtestatakse Euroopa Liidu omavahendite süsteemi rakendusmeetmed) artikli 6 lõikega 3

KOKKUVÕTE

Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule iga kolme aasta järel aruande traditsiooniliste omavahendite kontrollikorra toimimise kohta. Käesolevas aruandes on esitatud üksikasjalik teave aastatel 2022–2024 tehtud kontrollide kohta.

Aastatel 2022–2024 jätkas komisjon meetmete võtmist selliste ***Hiina Rahvavabariigist pärit tekstiilitoodete ja jalatsite suhtes, mille väärtust näidati pettuse teel tegelikust väiksemana*** *ja mida imporditi nii Ühendkuningriiki kui ka kõikidesse liikmesriikidesse. 2018. aastal algatas komisjon Ühendkuningriigi vastu rikkumismenetluse, mille käigus tegi Euroopa Liidu Kohus 2022. aastal otsuse komisjoni kasuks (C-213/19). Selle pöördelise tähtsusega kohtuasja tulemusena nõudis komisjon lõpuks 2023. aastal ELi eelarvesse sisse peaaegu 3 miljardit eurot täiendavaid traditsioonilisi omavahendeid ja intresse. Tänu kohtu õiguslikele selgitustele ja komisjoni tegevusele normide täitmise tagamisel on liikmesriigid selles valdkonnas oluliselt parandanud oma kontrollistrateegiaid. Praegu tegeleb komisjon koostöös asjaomaste liikmesriikidega pooleliolevate väärtuse vähendamise juhtumite lõpuleviimisega, mis hõlmab laekumata jäänud traditsiooniliste omavahendite ja intresside summa kindlaksmääramist.*

Seoses Ühendkuningriigi EList väljaastumisega 1. jaanuaril 2021 tagab komisjon kooskõlas väljaastumislepinguga jätkuvalt, et Ühendkuningriik tasub võlgnetavad traditsiooniliste omavahendite summad.

Tuginedes kontrollitulemustele, hakkas komisjon aastatel 2022–2024 samuti intensiivsemalt võtma sihtotstarbelisi meetmeid ELi eelarve kaitsmiseks, näiteks selliste ***päikesepaneelide ja -elementide*** *impordi dokumentide kontrollimise teel, mille päritoluriigina oli deklareeritud Malaisia või Taiwan. Selle tulemusena tegid liikmesriigid 31. detsembriks 2024 seoses nende kaupadega ELi eelarve jaoks täiendavate traditsiooniliste omavahenditena kättesaadavaks 376,8 miljonit eurot.*

Lisaks sellele hõlmasid iga-aastased kavandatud kontrollid selliseid teemasid: i) ***A- ja B-raamatupidamisarvestuse haldamine, ii) e-kaubandus, iii) lõppkasutusprotseduur*** *ning* ***iv) dumpinguvastased ja tasakaalustavad tollimaksud****.*

Aruandes käsitletakse samuti ELi finantshuvide kaitseks läbi viidud muud korrapärast tegevust: i) Euroopa Kontrollikoja esialgsete leidude põhjal võetud järelmeetmed, ii) liikmesriikide poolt maha kantud lootusetute nõuete kontroll, iii) vabatahtlikult kättesaadavaks tehtud summade suhtes võetud järelmeetmed, iv) liikmesriikide vigade käsitlemine, v) pettusejuhtumite ja õigusnormide rikkumiste andmebaasi haldamine (OWNRES) ning vi) kandidaatriikidele antav abi.

1. SISSEJUHATUS

Aastatel 2022–2024 tehti ELi eelarve jaoks kättesaadavaks üle **68 miljardi euro** traditsioonilisi omavahendeid[1] (netosumma) ja aasta keskmine summa oli ligikaudu 22,7 miljardit eurot.

Traditsiooniliste omavahendite kontrollimine põhineb nõukogu 30. aprilli 2021. aastal määrusel (EL, Euratom) 2021/768[2].

Komisjon esitab iga kolme aasta järel[3] Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande traditsiooniliste omavahendite kontrollikorra toimimise kohta.

Käesolevas aruandes kirjeldatakse ja analüüsitakse traditsiooniliste omavahendite kontrollikorra toimimist aastatel 2022–2024[4]. Selles kirjeldatakse ka nimetatud ajavahemikul komisjoni poolt tehtud traditsiooniliste omavahendite kontrolle ja käsitletakse muid tegevusi, mille eesmärk on kaitsta ELi finantshuve, sealhulgas:

- komisjoni tehtavad kohapealsed kontrollid ja dokumentide sihipärased kontrollid liikmesriikides ja nende järelmeetmed;
- Euroopa Kontrollikoja esialgsete leidude põhjal võetud järelmeetmed;
- liikmesriikide poolt maha kantud lootusetute nõuete kontroll,
- liikmesriikide selliste vigade käsitlemine, mis on põhjustanud traditsiooniliste omavahendite laekumata jäämise;
- liikmesriikide poolt traditsioonilisi omavahendeid mõjutavast pettusest ja õigusnormide rikkumisest teatamise andmebaasi (OWNRES) haldamine;
- kandidaatriikidele antav abi (peatükk 33);
- osalemine omavahendite kättesaadavaks tegemist käsitleva määruse[5] muudatustes.

Eespool loetletud ülesandeid täidab väike, 18 töötajast koosnev rühm, mis tagab traditsiooniliste omavahendite õigeaegse kogumise ja õigussätete nõuetekohase kohaldamise liikmesriikides. Samuti juhendab rühm liikmesriikide ametiasutusi: i) kontrollkäikude ajal, ii) kaks korda aastas toimuvatel omavahendite nõuandekomitee (ACOR) koosolekutel ning iii) vajaduse korral.

[1] Kolmandatest riikidest imporditud toodete tollimaksud ja suhkrumaksud.

[2] Nõukogu 30. aprilli 2021. aasta määrus (EL, Euratom) 2021/768, millega kehtestatakse Euroopa Liidu omavahendite süsteemi rakendusmeetmed ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 608/2014 (ELT L 165, 11.5.2021, lk 1).

[3] Vastavalt määruse (EL, Euratom) 2021/768 artikli 6 lõikele 3.

[4] Aruandes keskendutakse ELi institutsioonide (komisjon ja kontrollikoda) tehtud kontrollidele. See ei hõlma liikmesriikide tehtud kontrolle, mille üksikasjalikud tulemused selguvad aastaaruandes, mis koostatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 325 kohaselt.

[5] Nõukogu 26. mai 2014. aasta määrus (EL, Euratom) nr 609/2014 meetodite ja menetluse kohta, millega tehakse kättesaadavaks traditsioonilised, käibemaksupõhised ja kogurahvatulul põhinevad omavahendid, ning muude sularahavajaduste rahuldamiseks vajalike meetmete kohta (uuesti sõnastatud) (ELT L 168, 7.6.2014, lk 39). Seda määrust nimetatakse omavahendite kättesaadavaks tegemist käsitlevaks määruseks.

2. TRADITSIOONILISTE OMAVAHENDITE KONTROLLID: RAAMISTIK JA MEETOD

2.1. Traditsiooniliste omavahendite õigus- ja tegevusraamistik

Traditsiooniliste omavahendite kogumine on ELi õiguse kohaselt delegeeritud liikmesriikidele. Neil tuleb teha tollimaks, mille nad on ise kindlaks määranud ja kogunud, ELi eelarve jaoks kättesaadavaks[6]. Kogumiskulude hüvitamiseks kohaldasid liikmesriigid aruandlusperioodil kõigi kindlaks tehtud traditsiooniliste omavahendite summade[7] suhtes jätkuvalt 25 % ühtset määra, olenemata tegelikult kantud kuludest. See tähendab, et komisjonile laekub kogutud tollimaksust ainult 75 %, kuna liikmesriigid jätavad sellest 25 % sissenõudmiskuludena endale. Liikmesriigid peavad tegema ka tollikontrolle ja nende tulemustest komisjonile aru andma.

Komisjon jätab traditsiooniliste omavahendite valdkonnas endale siiski olulised kontrollimisõigused. Sellega seoses on kohapealsed kontrollid oluline vahend traditsiooniliste omavahendite kogumise järelevalveks, võimaldades komisjonil teha liikmesriikide tolliarvestuse, -protseduuride ja -dokumentide suhtes eri liiki kontrolle[8].

Komisjon peab vastama ka: i) kontrollikoja aastaaruandes esitatud tähelepanekutele, ii) kontrollikoja eriaruannetele või esialgseid leide sisaldavatele kirjadele ning iii) eelarve täitmise heakskiitmise menetluse käigus Euroopa Parlamendi tähelepanekutele ja soovitustele.

Komisjoni kontrollimeetmetel on järgnevad kolm põhieesmärki:

- Esimene eesmärk on säilitada võrdsed tingimused liikmesriikide vahel, sõltumata sellest, millises Euroopa Liidu liikmesriigis kaupade tollivormistus tehakse, et vältida konkurentsimoonutusi.

- Teine eesmärk on tagada tollimaksude õigeaegne kindlaksmääramine ja sissenõudmine. Komisjon peab veenduma, et liikmesriigid täidavad oma kohustusi traditsiooniliste omavahendite kogumisel ja kättesaadavaks tegemisel. Komisjon kontrollib meetmeid, mida liikmesriigid on võtnud seoses traditsiooniliste omavahendite sissenõudmisega, sealhulgas õigeaegne tollivõlast teavitamine ja vajalikud täitemenetlused.

- Kolmas eesmärk on teavitada eelarvepädevaid institutsioone (Euroopa Parlamenti ja Euroopa Liidu Nõukogu), et saada neilt heakskiit oma kohustuste täitmisele. Komisjon

[6] Väljendiga „kättesaadavaks tegemine“ viidatakse maksetele, mida liikmesriigid ELi eelarvesse teevad.

[7] Aastate jooksul on see protsent muutunud, olles 10 % enne 28. veebruari 2001 kättesaadavaks tehtud summade puhul, 25 % summade puhul, mis tehti kättesaadavaks 1. märtsist 2001 kuni 28. veebruarini 2014, ning 20 % summade puhul, mis tehti kättesaadavaks 1. märtsist 2014 kuni 28. veebruarini 2021. Pärast 1. märtsi 2021 kättesaadavaks tehtud summade puhul on kohaldatav protsent 25 %.

[8] **Protseduuride kontrollimine:** kontrollitakse liikmesriikide õigusnorme, mis käsitlevad traditsiooniliste omavahendite kogumise süsteemi. **Dokumentide kontrollimine:** analüüsitakse liikmesriikide raamatupidamisaruandeid ning igat liiki raamatupidamisdokumente ja -toimikuid, sealhulgas liikmesriikide aruandeid lootusetute nõuete kohta. **Kohapealsed ja dokumentide kontrollid:** kontrollitakse, kas riiklikud süsteemid ja nende aluseks olevad dokumendid vastavad ELi õigusele nii raamatupidamisarvestuse kui ka tollimenetluste seisukohast. Need kontrollid korraldatakse ühiselt koos asjaomase liikmesriigiga.

hindab kontrolli tulemuste põhjal liikmesriikide tulemuslikkust ja hoolsust traditsiooniliste omavahendite kindlaksmääramisel, kogumisel ja kättesaadavaks tegemisel. Ta taotleb meetmeid olukorra parandamiseks, et tal oleks võimalik lõpuks anda aru eelarvepädevatele institutsioonidele.

Peale selle aitavad kontrollid tagada tolliliidu tõhusa toimimise, ELi tootjate kaitse ja ELi õigusnormide ühetaolise kohaldamise. Need aitavad ka vältida lünki, mida petturid võivad ära kasutada või mille abil nad võivad hoiduda tasumisele kuuluvatest tollimaksudest.

Kontrollide tulemused annavad eelarve peadirektoraadi tulupoliitika jaoks olulist tagasisidet praeguste ja võimalike tulevaste omavahendite alase õigusraamistiku valdkonnas. Neid tulemusi jagatakse ka muude komisjoni talitustega (näiteks DG TAXUD[9], DG TRADE[10] ja OLAF[11]) et aidata neil kindlaks tehtud puudused poliitilisel tasandil kõrvaldada.

Praegust omavahendite süsteemi käsitlevat otsust[12] ja määrust (EL, Euratom) 2021/768, millega kehtestatakse rakendusmeetmed, on kohaldatud alates 1. jaanuarist 2021. Lisaks tuleb komisjoni ja liikmesriikide tehtavat traditsiooniliste omavahendite kontrolli korrapäraselt kohandada tulenevalt kaubanduse jätkuvast hõlbustamisest ja lihtsustamisest.

2.2. Traditsiooniliste omavahendite kohapealsete ja kaugkontrollide eesmärgid ning meetodid

Traditsiooniliste omavahendite kontrollide põhieesmärk on veenduda, et liikmesriikides kehtestatud menetlused vastavad asjaomastele ELi õigusaktidele ning et ELi finantshuvid on nõuetekohaselt kaitstud kõikjal, kus kaupade tollivormistust tehakse. Igal aastal keskendutakse kontrollidel konkreetsetele tolli ja raamatupidamisarvestusega seotud teemadele. See aitab liikmesriikides kasutusel olevaid menetlusi ühtlustada ja täiustada, et kaitsta ühtselt ELi finantshuve.

Komisjoni kohapealsed kontrollid on osa iga-aastasest kontrollikavast, mis tugineb riskianalüüsile ja sisaldab valdkondi, mida liikmesriikides kontrollitakse. Need kontrollid tehakse selleks ette nähtud standardmenetluste kohaselt ja hõlmavad vajaduspõhiste auditeerimisvahendite kasutamist, et muuta kontrollitulemused võrreldavamaks.

Kontrollitavad teemad määratakse kindlaks liikmesriikide ja komisjoni talituste (näiteks eelarve peadirektoraadi, maksunduse ja tolliliidu peadirektoraadi ja OLAFi) ettepanekute põhjal. Komisjoni talituste koostöö jätkub auditeerimisvahendite kavandamise ajal ja korra raames, mis võimaldab muudel komisjoni talitustel osaleda koos eelarve peadirektoraadiga kontrollkäikudel. Lisaks sellele konsulteeritakse süstemaatiliselt maksunduse ja tolliliidu peadirektoraadi, OLAFi ja õigustalitusega ning nad esitavad oma märkused enne kontrolliaruannete tutvustamist traditsiooniliste omavahendite nõuandekomitee koosolekutel.

[9] Maksunduse ja tolliliidu peadirektoraat.
[10] Kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraat.
[11] Euroopa Pettustevastane Amet.
[12] Nõukogu 14. detsembri 2020. aasta otsus (EL, Euratom) 2020/2053, mis käsitleb Euroopa Liidu omavahendite süsteemi ning millega tunnistatakse kehtetuks otsus 2014/335/EL, Euratom (ELT L 424, 15.12.2020, lk 1).

Seeläbi tagatakse järjepidevus komisjoni eri talitustes ja kõigi liikmesriikide võrdne kohtlemine.

Komisjon teeb alates 2020. aastast vajaduspõhiselt täiendavaid sihipäraseid kontrolle ja dokumentide kontrolle nendes valdkondades, kus on tehtud kindlaks konkreetsed riskid. Need sihipärased dokumentide kontrollid tehakse peamiselt kaugmeetodil (nagu päikesepaneelide ja tollimaksuste vabastatud COVID-19 pandeemiaga seotud kaupade kontrollistrateegia puhul).

3. AJAVAHEMIKUL 2022–2024 KOMISJONI TEHTUD TRADITSIOONILISTE OMAVAHENDITE KONTROLLID

Aastatel 2022–2024 tegi komisjon määruse (EL, Euratom) 2021/768 artikli 2 alusel **56 traditsiooniliste omavahendite kontrolli**, mille käigus tuvastati 161 kõrvalekallet. Tabelis 1 on esitatud liikmesriikide kaupa ülevaade sellel perioodil võetud kontrollimeetmetest.

Avastatud 161 kõrvalekaldest 103-l (64 %) oli otsene finantsmõju (s.t liikmesriikidel tuli teha traditsioonilised omavahendid kättesaadavaks) ja 21-l (13 %) regulatiivne mõju.

Kontrollides keskenduti raamatupidamisarvestuse ja tolliga seotud küsimustele.

Tabel 1. Ülevaade kontrollimeetmetest ajavahemikul 2022–2024

Liikmesriik	A- ja B-raamatupidamisarvestus			Dumpinguvastased / tasakaalustavad tollimaksud[13]		E-kaubandus	Lõppkasutus
	2022	2023	2024	2022	2024	2022	2023
AT					x		x
BE			x	x		x	x
BG			x	x			x
HR					x		
CY					x		
CZ				x			x
DK					x		
EE							x
FI					x		x
FR			x				x
DE			x			x	x
EL	x		x				x
HU					x	x	x
IE			x	x			x
IT			x			x	
LV					x		
LT					x		
LU							x

[13] Dumpinguvastaste ja tasakaalustavate tollimaksude kontrollistrateegia.

MT				x			x
NL		x	x			x	x
PL			x				
PT				x			x
RO			x	x			
SK				x			
SI							x
ES			x			x	
SE			x	x			x
UK		x	x				
Kokku	**1**	**2**	**13**	**9**	**8**	**6**	**17**

3.1. Raamatupidamisega seotud teemad

Aastatel 2022–2024 tehti kõigis liikmesriikides ja Ühendkuningriigis **A- ja B-raamatupidamisarvestuse**[14] **ja nendega seotud aruannete usaldusväärsuse** kontrollid. Järeldati, et nende aruannete loomise kord oli üldiselt kooskõlas ELi õigusaktidega ja tagas ELi finantshuvide kaitse. Tulemused, millest komisjon on pärast neid kontrolle teada andnud, osutavad muu hulgas järgmisele: i) hilinemine tollivõla kindlaksmääramisel ja sellest teatamisel, ii) hilinemine ELi eelarve jaoks summade kättesaadavaks tegemisel või nende kättesaadavaks tegemata jätmine, iii) puudused tollivõlgade sissenõudmisel, iv) eksimused kannete tegemisel mõlemasse raamatupidamisarvestusse ja nendest kannete kustutamisel, v) puudused mahakandmismenetlustes, vi) ebakõlad kahe raamatupidamisarvestuse vahel ning vii) hilinenud kustutamine B-raamatupidamisarvestusest.

A- ja B-raamatupidamisarvestuse haldamist kontrolliti kõikides liikmesriikides teise kontrolliteemana lisaks peamisele tolliga seotud teemale. Ajavahemikul 2022–2024 tehtud kontrollidel leidis kinnitust asjaolu, et A- ja B-raamatupidamises tuvastatud vead olid enamasti ühekordsed ja süsteemsed vead olid erandlikud. Asjaomased liikmesriigid nõustusid vastutusega finantstagajärgede eest, mis olid põhjustatud komisjoni tuvastatud kõrvalekalletest.

Tänu nende teemade käsitlemisele komisjoni kontrollidel ja tänu liikmesriikides kasutatavates elektroonilistes raamatupidamissüsteemides tehtud täiendustele, mis vähendasid vigade ohtu, mis tulenes andmete käsitsi parandamisest liikmesriikide ametiasutustes, paranes aastatel 2022–2024 üldine olukord, võrreldes eelmise aruandlusperioodiga. Liikmesriigid peavad siiski jätkama oma jõupingutusi, et tagada hoolsus A- ja B-raamatupidamisarvestuse pidamisel, ning esitama kogu nõutava teabe, et raamatupidamisaruanded oleksid terviklikud, selged ja läbipaistvad.

[14] Liikmesriigid kannavad traditsioonilised omavahendid ühte kahest raamatupidamisarvestusest:
– **tavaraamatupidamisarvestusse (A)**, milles kajastatakse selliseid kindlaks määratud summasid, mis on sisse nõutud või tagatisega kaetud (need summad makstakse ELi eelarvesse);
– **eraldi raamatupidamisarvestusse (B)**, milles kajastatakse selliseid kindlaks määratud summasid, mis on sisse nõudmata või tagatisega kaetud, kuid vaidlustatud. Traditsioonilised omavahendid, mis vastavad **lootusetutele tollimaksudele**, kantakse eraldi raamatupidamisest välja pärast kindlaksmääratud ajavahemiku möödumist. Sellised traditsiooniliste omavahendite summad tuleb samaaegselt teha kättesaadavaks (tasuda) komisjonile, välja arvatud juhul, kui neid ei saa sisse nõuda põhjustel, mis ei olene liikmesriigist (vt ka punkt 5.1).

2022. aastal tehti kõigis liikmesriikides B-raamatupidamisarvestuse suhtes eraldi **dokumentide kontroll**. Nende kontrollide käigus keskendus komisjon lahendamata B-raamatupidamisarvestuse juhtumitele, aidates liikmesriikidel sihtotstarbeliselt korrastada oma B-raamatupidamisarvestust.

Lisaks võtsid liikmesriigid aastatel 2022–2024 täiendavaid meetmeid, mille hulka kuulusid: i) omaenda finantsvastutuse hindamine, ii) vajaduse korral vabatahtlik summade kättesaadavaks tegemine ja iii) komisjoni teavitamine sellest A-raamatupidamisarvestuse lisa kaudu.

Kokkuvõttes võib järeldada, et kuigi komisjonide kontrollide käigus tuvastati mõningaid puudusi, paranes tänu komisjoni tööle traditsiooniliste omavahendite kontrollimisel A- ja B-raamatupidamisarvestuse üldine toimimine, mis tugevdab ELi finantshuvide kaitset.

3.2. Tolliga seotud teemad aastatel 2022–2024

Tolli puhul kontrolliks välja valitavad teemad vahelduvad aastast aastasse, kusjuures eriti pööratakse tähelepanu küsimustele, mis kujutavad endast suurimat ohtu Euroopa Liidu finantshuvidele.

Vaadeldava kolmeaastase perioodi jooksul keskenduti kontrollidel järgmistele teemadele:

- dumpinguvastaste ja tasakaalustavate tollimaksude kontrollistrateegia (2022 ja 2024);
- e-kaubanduse ja väikese väärtusega saadetiste kontrollistrateegia (2022);
- lõppkasutusprotseduuri kontrollistrateegia (2023).

2022. ja 2024. aastal **kontrolliti dumpinguvastaste ja tasakaalustavate tollimaksude kontrollistrateegiat** 17 liikmesriigis[15]. Komisjoni hinnangul olid kontrollisüsteemid osaliselt või üldiselt rahuldavad. Peamised puudused olid seotud: i) riskiprofiilide mitterakendamise või hilinenud rakendamisega, ii) kontrollide järjepidevusetusega, iii) hilinemisega lõplike dumpinguvastaste tollimaksude kindlaksmääramisel ja kättesaadavaks tegemisel (sealhulgas ajutiste dumpinguvastaste / tasakaalustavate tollimaksude lõplikuks muutumise arvestamisel), iv) pärast OLAFilt teabe saamist dumpinguvastaste / tasakaalustavate tollimaksude hilinenud kehtestamisega või kehtestamata jätmisega ning v) dumpinguvastaste / tasakaalustavate tollimaksude vale määra kohaldamisega.

2022. aastal kontrollis komisjon kuues liikmesriigis **e-kaubanduse ja väikese väärtusega saadetiste kontrollistrateegiat**. Kontrollisüsteeme hinnati osaliselt või üldiselt rahuldavaks. Peamised puudused olid seotud e-kaubanduse ja väikese väärtusega saadetiste riskijuhtimise ja kontrollistrateegiaga.

2023. aastal kontrollis komisjon 17 liikmesriigis **lõppkasutusprotseduuri kontrollistrateegiat**. Kontrollisüsteeme hinnati osaliselt või üldiselt rahuldavaks. Tuvastatud puudused hõlmasid: i) aegunud riiklikke juhiseid, ii) lõppkasutuse lubade ebapiisavat järelevalvet, iii) puuduvaid elemente lubades, iv) pikaks ajaks antud lube, v) hilinemist kokkuvõtete esitamisel või nende esitamata jätmist, vi) deklaratsioonide ebapiisavat

[15] Kaheksas liikmesriigis kontrolliti dumpinguvastaste ja tasakaalustavate tollimaksude kontrollistrateegiat ka 2021. aastal.

kontrollimist, vii) deklaratsioonide esitamist kaudse esindaja kaudu ning viii) selle kontrollimata jätmist deklareerimissüsteemides, kas TARIC-koodid vastavad loal ettenähtule.

2022. aastal tegi komisjon kuus dokumentide kontrolli **tollimaksuste vabastatud COVID-19 pandeemiaga seotud kaupade kontrollistrateegia** kohta. 14. juunil 2022 palus komisjon asjaomastel liikmesriikidel esitada sellekohased andmed. Tuvastati mõned vähe olulised finantsvastutuse juhtumid, mille puhul asjaomased liikmesriigid nõustusid vajaduse korral vastutama finantstagajärgede eest.

3.3. Selliste tekstiilitoodete ja jalatsite import, mille väärtust näidatakse tegelikust väiksemana

8. märtsil 2022 otsustas Euroopa Liidu Kohus komisjoni kasuks rikkumismenetluses, mis oli algatatud Ühendkuningriigi vastu seoses tekstiilitoodete ja väärtuse näitamisega tegelikust väiksemana (C-213/19). Selle pöördelise tähtsusega kohtuasja tulemusena maksis Ühendkuningriik lõpuks ELi eelarvesse peaaegu 3 miljardit eurot täiendavaid traditsioonilisi omavahendeid ja intresse. Üldisemas plaanis selgitas kohtuasi liikmesriigi kohustusi tulemusliku võitluse tagamisel seda liiki pettuse vastu, kiites heaks meetmed, mida komisjon oli soovitanud alates 2011. aastast.

Tänu kohtu õiguslikele selgitustele ja komisjoni tegevusele normide täitmise tagamisel on liikmesriigid selles valdkonnas oluliselt parandanud oma kontrollistrateegiaid. Mitu liikmesriiki on vaadanud tolli riskijuhtimise seisukohast läbi oma organisatsioonilise struktuuri, loonud uued rühmad ja võtnud tööle spetsiaalsed tollikontrollitöötjad.

Mis puutub finantsvastutust, mis tuleneb sellest pettusest, mis seisneb väärtuse näitamises tegelikust väiksemana, siis mitu riiki on viinud asjaomaste juhtumine käsitlemise koos komisjoniga ühiselt lõpule ja maksnud tasumisele kuuluvad lõplikud summad. Ka ülejäänud liikmesriikide puhul viiakse tasumisele kuuluvate summade kindlaksmääramine varsti lõpule.

3.4. Päikesepaneelid

2018. ja 2019. aastal tegi komisjon kümnes liikmesriigis traditsiooniliste omavahendite kontrollid, et hinnata liikmesriikide kontrollistrateegiat selliste fotoelektriliste moodulite ja põhikomponentide impordi valdkonnas, mille lähteriigina oli deklareeritud Hiina Rahvavabariik, Malaisia ja Taiwan ning mille suhtes kohaldatakse kaubanduse kaitsemeetmeid (dumpinguvastased ja tasakaalustavad tollimaksud).

Kolme kõnealuse sihipärase kontrolli käigus tuvastatud korduva puuduse tõttu, mis on seotud komisjoni 11. veebruari 2016. aasta rakendusmääruste (EL) 2016/184 ja (EL) 2016/185 alusel mõiste „lähetatud“ vääriti tõlgendamisega, laiendas eelarve peadirektoraat oma kontrolle kõigile liikmesriikidele, kes importisid sama kaupa ajavahemikul 30. maist 2015 kuni 3. septembrini 2018[16]. 1. juuni 2021. aasta kirjaga teavitas eelarve peadirektoraat

[16] Kaubanduse kaitsemeetmete kehtivus.

21 liikmesriiki[17] traditsiooniliste omavahendite potentsiaalsest laekumata jäämisest, mille on põhjustanud kõnealune vääriti tõlgendamine Malaisiast ja Taiwanist pärinevana deklareeritud päikesepaneelide ja -elementide impordi puhul.

12 liikmesriigi puhul loeti selle puudusega seotud järelmeetmed 31. detsembriks 2024 lõpetatuks, sest traditsioonilised omavahendid ei olnud jäänud laekumata või põhisumma koos intressiga oli tasutud ELi eelarvesse (kokku 376,8 miljonit eurot). 12 liikmesriigi ja Ühendkuningriigi puhul on selle puuduse uurimisega seotud järelmeetmed veel pooleli.

Lisaks selgitas komisjon täpsemalt mõiste „lähetatud“ tähendust ja ulatust, nagu seda tõlgendab Euroopa Kohus. Seejuures toetus komisjon: i) oma kontrollidele, ii) kontaktidele liikmesriikidega ning iii) mitmele liikmesriikidele tehtud esitlusele. See aitas tagada liikmesriikide jaoks võrdsed tingimused ja tugevdada ELis tegutsevate ettevõtete kaitset valesti deklareeritud impordi eest, mille abil hoiduti komisjoni kaubanduse kaitsemeetmetest.

4. KOMISJONI KONTROLLIDE JÄRELMEETMED

4.1. Regulatiivsed järelmeetmed

Liikmesriikidel palutakse võtta meetmeid alati, kui riiklikes haldus- ja õigusnormides leitakse kontrollide käigus vigu või lünki, et: i) viia normid kooskõlla ELi nõuetega ning ii) ühtlustada traditsiooniliste omavahendite kindlaksmääramist ja kogumist kõigis 27 liikmesriigis. Selline normide ühtlustamine on komisjoni kontrollide oluline saavutus. Kontrollide tulemused on samuti olulised, sest need kajastavad raskusi, mis on liikmesriikidel tekkinud tolli ja omavahendite õigusnormide kohaldamisel, ning need annavad komisjonile tagasisidet õigusraamistiku pidevaks parandamiseks. Näiteks võeti kontrolli tulemusena saadud tagasisidet arvesse nõukogu 5. aprilli 2022. aasta määruses (EL, Euratom) 2022/615, millega muudetakse määrust (EL, Euratom) nr 609/2014 (vt punkt 5.4).

4.2. Vaidlused

Õigusnormide ja menetluste tõlgendamine ei ole mõnes liikmesriigis alati komisjoni nõuetega kooskõlas. Kui vaidlust ei õnnestu lahendada, siis algatab komisjon rikkumismenetluse[18].

Aastatel 2022–2024 algatas komisjon kolm rikkumismenetlust ja lõpetas seitse pärast seda, kui asjaomased liikmesriigid olid taganud normide järgimise. Ühendkuningriigi vastu algatatud rikkumismenetluse (C-213/19) lõpetas komisjon pärast seda, kui Euroopa Liidu Kohus oli teinud 2022. aastal selle kohta otsuse ja riik oli 2023. aastal maksnud tasumisele kuuluvad summad. 2024. aasta detsembris oli veel pooleli ainult neli rikkumismenetlust (millest kaks lõpetati 2025. aastal).

Esimene juhtum (C-494/22 P), mis algatati Tšehhi vastu, käsitles alusetut rikastumist ja lahendati 2024. aastal komisjoni kasuks. Oma otsuses osutas Euroopa Liidu Kohus

[17] Sealhulgas seitse liikmesriiki, kelle suhtes kohaldati varem erikontrolli. Kolme liikmesriigi puhul on selles küsimuses juba tehtud sihipärane traditsiooniliste omavahendite kontroll ja neli liikmesriiki ei importinud vaadeldaval perioodil selliseid päikesepaneele ega -elemente.

[18] Vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 258.

liikmesriikide autonoomsele kohustusele traditsiooniliste omavahendite küsimuses ja nende kohustusele võtta ennetavaid meetmeid, et tagada ELi finantshuvide täielik kaitse.

4.3. Finantsalased järelmeetmed

Kontrollide tulemusena peab komisjon aastatega 2022–2024 seotud juhtumeid lõpetatuks; seejuures moodustasid kindlaks määratud ja makstud täiendavate nõuete lõplikud summad (traditsiooniliste omavahendite ja nendega seotud intressina) kokku rohkem kui **4 miljardit eurot**[19]. Need summad maksti komisjonile ja olid peamiselt seotud tekstiilitoodete ja jalatsitega, mille väärtust näidati tegelikust väiksemana, ning päikesepaneelidega. Summad tulenesid kontrolliaruannetes esitatud tulemustest, muudest kontrollidest, OLAFi lõpparuannetest ja järelmeetmetest, mis põhinesid kontrollikoja leidudel.

5. TEGEVUS TRADITSIOONILISTE OMAVAHENDITE SISSENÕUDMISE TUGEVDAMISEKS

Lisaks liikmesriikides tehtavatele kohapealsete kontrollidele on komisjonil ka muid vahendeid, mis võimaldavad traditsiooniliste omavahendite sissenõudmist jälgida.

5.1. Lootusetute nõuete mahakandmise kontroll

Liikmesriigid peavad võtma kõik meetmed, et teha traditsioonilised omavahendid kättesaadavaks, välja arvatud juhul, kui nende sissenõudmine on osutunud määruse (EL, Euratom) nr 609/2014 artikli 13 lõike 2 kohaselt võimatuks:

- vääramatu jõu tõttu,
- muudel liikmesriikidest mitteolenevatel põhjustel või
- edasi lükatud raamatupidamisarvestusse kandmise või tollivõlgadest teatamise edasilükkamise tõttu, mille eesmärk on vältida liidu finantshuve mõjutavate kriminaaluurimiste kahjustamist.

Kooskõlas ELi õigusnormidega peavad liikmesriigid teatama komisjonile traditsiooniliste omavahendite lootusetud summad, mis ületavad 100 000 eurot (mahakandmise aruanded) ja mille eest nad ei pea ennast vastutavaks. Seejärel esitab komisjon iga aruande kohta märkused. Mahakandmise aruannete komisjonipoolse läbivaatamise eesmärk on hinnata, kui hoolsalt täidavad liikmesriigid oma autonoomset kohustust teha kindlaks ja nõuda majandustegevuses osalejatelt sisse tollimaksud, mis vastavad traditsioonilistele omavahenditele.

Nimetatud aruandluskünnisest väiksemate summade puhul hindab komisjon kohapealsete kontrollide käigus korrapäraselt juhtumite valimit.

Selleks et aidata liikmesriikidel hinnata oma võimalikku finantsvastutust lootusetute traditsiooniliste omavahendite lootusetute summade eest, andis komisjon välja töödokumendi (kogumiku), kus on esitatud kriteeriumid, mille alusel komisjon mahakandmise aruandeid hindab. Kogumik edastati kõigile liikmesriikidele esimest korda omavahendite

[19] See summa sisaldab käesoleva aruande punktides 3.3, 3.4 ja 5.2 märgitud summasid.

nõuandekomitee 6. detsembri 2012. aasta koosolekul. Selle viimane, 22. novembril 2024 läbivaadatud versioon, milles võeti arvesse ELi õigusaktides tehtud muudatusi ja traditsiooniliste omavahenditega seotud kohtupraktikat, edastati kõikidele liikmesriikidele nende ametlikes keeltes omavahendite nõuandekomitee koosolekul, mis toimus 2024. aasta detsembris ja mille teema oli traditsioonilised omavahendid. Uus versioon sisaldab kõiki asjaomase ELi õiguse olulisi tõlgendusi, mis on kooskõlas Euroopa Liidu Kohtu hiljutise kohtupraktikaga, ja muudatusi, mis on tehtud omavahendite kättesaadavaks tegemist käsitleva määrusega, nagu seda on muudetud määrusega (EL, Euratom) 2022/615.

Liikmesriigid peavad iga asjaomase mahakandmise juhtumi kohta, mis ületab ettenähtud künnist, koostama struktureeritud aruande ja edastama selle komisjonile mitmekeelse andmebaasi WOMIS (Write-Off Management and Information System) kaudu. Andmebaas WOMIS, mida korrapäraselt ajakohastatakse, võimaldab liikmesriikide aruandeid tõhusalt ja turvaliselt hallata.

Komisjoni pädevad talitused (eelarve peadirektoraat, maksunduse ja tolliliidu peadirektoraat, OLAF ning õigustalitus) hindavad mahakandmise aruannet ja esitavad liikmesriigile märkused. Need märkused käsitlevad põhjendust, millele liikmesriik võib tugineda, et mitte teha lootusetule tollimaksule vastavat traditsiooniliste omavahendite summat komisjonile kättesaadavaks.

Ajavahemikul 2022–2024 esitati komisjonile (esialgsel kujul) 88 uut mahakandmise aruannet, mis hõlmasid kokku 215,5 miljonit eurot. Nende kolme aasta jooksul hindas komisjon kokku 422 mahakandmise aruannet (sealhulgas uued aruanded). Nendest 422 aruandest 227 puhul (mis hõlmasid 309,7 miljonit eurot) leidis komisjon, et traditsiooniliste omavahendite summasid ei olnud võimalik sisse nõuda asjaolude tõttu, mis olid tingitud asjaomasest liikmesriigist. 42 aruande puhul (mis hõlmasid 50,6 miljonit eurot) nõustus komisjon, et traditsiooniliste omavahendite laekumata jäämine ei olnud tingitud asjaomasest liikmesriigist. 148 aruande puhul (mis hõlmasid 178,9 miljonit eurot) palus komisjon lisateavet, et hindamine lõpule viia. Ülejäänud 5 aruande puhul (mis hõlmasid 1,7 miljonit eurot) leidis komisjon, et mahakandmise aruanne oli esitatud ekslikult.

5.2. Selliste tollivõla kindlaksmääramisel tehtud vigade käsitlemine, mis põhjustavad traditsiooniliste omavahendite laekumata jäämise

Komisjon on võtnud järelmeetmeid seoses liikmesriikide tehtud, Euroopa Liidu finantshuve kahjustavate tuvastatud haldusvigadega (sealhulgas i) juhtumid, mis on tuvastatud kohapealsete kontrollide ajal, ii) haldusvigade tõttu tehtud tagasimaksmist või maksude vähendamist käsitlevad riiklikud otsused ning iii) alla 100 000 euro väärtuses lootusetute summade mahakandmise tagasilükkamine). Liikmesriikides tuvastatud vigade korrigeerimiseks esitab komisjon üldiselt sissenõudekorraldused ja liikmesriigid maksavad tasumisele kuuluvad summad. Lisaks summadele, mis koguti tekstiilitoodete ja jalatsite eest, mille väärtust näidati tegelikust väiksemana (punkt 3.3), ning päikesepaneelide eest (punkt 3.4), nõuti aastatel 2022–2024 traditsiooniliste omavahendite kontrolli tulemusena sisse 260 miljonit eurot traditsioonilisi omavahendeid ja 209 miljonit eurot viivist.

5.3. Andmebaas OWNRES

Vastavalt määruse (EL, Euratom) 2021/768[20] artikli 5 lõikele 1 peavad liikmesriigid saatma komisjonile andmeid pettusjuhtumite ja õigusnormide rikkumise kohta, millega seotud nõuete suurus on üle 10 000 euro. Need andmed esitatakse andmebaasi OWNRES kaudu, mida haldab ja hoiab töökorras komisjon.

Andmebaas OWNRES annab komisjonile teavet, mis on vajalik vahendite sissenõudmise jälgimiseks ning kohapealsete kontrollide ja dokumentide kontrollide ettevalmistamiseks. Samuti kasutab seda OLAF mitmesugusteks analüüsideks ning enda uurimiste tulemusena esitatud finantssoovituste puhul võetavate järelmeetmete jälgimiseks. Andmebaasi OWNRES kaudu teatatud andmeid hinnatakse üksikasjalikult komisjoni aastaaruannetes Euroopa Parlamendile ja nõukogule Euroopa Liidu finantshuvide kaitse ja pettustevastase võitluse kohta ning iga-aastases tolliliidu tulemusaruandes.

2024. aasta lõpuks oli andmebaasis OWNRES 137 871[21] pettuste või õigusnormide rikkumise juhtumit (kas avatud või lõpetatud), samas kui 2022. aasta alguses oli neid 121 199. Tegemist on ligikaudu 13,8 % suuruse kasvuga ehk 16 672 uue teatatud juhtumiga ajavahemikul 2022–2024 (kolme aasta jooksul).

Aastatel 2022–2024 kaks korda aastas peetud omavahendite nõuandekomitee koosolekute raames esitas komisjon rakenduse OWNRES turvalisuse suurendamise meetmed ja valmistas liikmesriike ette kaksikautentimise rakendamiseks. Lisaks täiustas komisjon 2022. ja 2023. aastal veelgi andmebaasi OWNRES: i) uute andmeväljade lisamisega, ii) meeldetuletuste lisamisega, et tagada olemasolevates aruannetes esitatud teabe ajakohasus, iii) aruande kvaliteedi ja üksikasjalikkuse parandamisega ning iv) täpsemate tulemuste esitamisega päringute puhul, mida kõik sidusrühmad andmebaasis teevad. 2023. ja 2024. aastal andis komisjon täiendavaid juhiseid aruandluse kvaliteedi parandamiseks.

5.4. Omavahendite kättesaadavaks tegemist käsitleva määruse muudatused

Määrus (EL, Euratom) nr 609/2014 (omavahendite kättesaadavaks tegemist käsitlev määrus) on omavahendite raamistiku alustala, millega tagatakse, et liikmesriigid maksavad tasumisele kuuluvad summad õigel ajal ELi eelarvesse.

Selle raamistiku täiustamiseks tegi komisjon 2021. aastal ettepaneku määrust põhjalikult muuta. Ettepanek lähtus traditsiooniliste omavahendite kontrollide tulemusena saadud tagasisidest ja käsitles liikmesriikide menetluslikke probleeme, tagades samas ELi finantshuvide kaitse ning õiglase ja tasakaalustatud tuluraamistiku.

Pärast põhjalikku konsulteerimist liikmesriikidega jõustus 2022. aasta märtsis määrus (EL, Euratom) 2022/615, millega muudetakse omavahendite kättesaadavaks tegemist käsitlevat määrust. Muudatused hõlmasid järgmist: i) viivise ulatuslikum piiramine ja ii) ajapikenduse

[20] Nõukogu määrus (EL, Euratom) nr 608/2014 tunnistati 31. detsembril 2020 nõukogu määrusega (EL, Euratom) 2021/768 kehtetuks.

[21] Näitaja hõlmab juhtumeid, millest Ühendkuningriik on teatanud väljaastumislepingu artikli 136 lõike 2 punktide c ja f alusel.

sätestamine, mille kohaselt viivise kogunemine peatatakse viieks aastaks, kui summa on kindlaks määratud, kantud õigel ajal eraldi raamatupidamisarvestusse ja seda hoitakse nõuetekohaselt eraldi raamatupidamisarvestuses (artikli 12 lõige 1). Samuti on liikmesriigid vabastatud kohustusest teha summad kättesaadavaks, kui hilinenud kande tegemine eraldi raamatupidamisarvestusse ei mõjutanud summa sissenõudmise võimatust (artikli 13 lõige 2). Lisaks sätestati muudatustega ametlikult reservatsiooniga maksed (artikkel 13a) ja läbivaatamismenetlus (artikkel 13b).

5.5. Euroopa Prokuratuur (EPPO)

Aruandlusperioodil tegid komisjon ja EPPO tihedalt koostööd, korraldades mitu tehnilist arutelu, et selgitada liikmesriikidele: i) tollivõlgadest teatamise edasilükkamist, mille eesmärk on vältida EPPO kriminaaluurimiste kahjustamist, ning ii) finantsvastutust juhul, kui summad jäävad sisse nõudmata. Need selgitused edastati liikmesriikidele 2024. aasta detsembris toimunud omavahendite nõuandekomitee koosolekul. Selleks et teavitada liikmesriike nende kohustustest EPPO ees, kutsus komisjon EPPO osalema omavahendite nõuandekomitee koosolekul 2023. aasta detsembris (mil EPPO tegu nõuandekomitee liikmetele esitluse oma ülesannete kohta) ja 2024. aasta juulis.

6. JÄRELDUS

Aastate 2022–2024 tulemused näitavad, et komisjoni traditsiooniliste omavahendite kontrollid ja süstemaatilised järelmeetmed leitud puuduste kõrvaldamiseks on endiselt hädavajalikud ja tõhusad, et: i) tagada traditsiooniliste omavahendite sissenõudmine, ii) parandada omavahendite õigusraamistikku ning iii) pakkuda kindlust, et ELi finantshuvid on piisavalt kaitstud. Seda positiivset mõju on kinnitanud ka iga-aastane eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetlus, kuna aastatel 2022–2024 ei esitatud komisjonile uusi soovitusi traditsiooniliste omavahenditega seotud küsimuste kohta.

Kontrollid on jätkuvalt peamine vahend, millega ühtlustada ELi õigusnorme ja parandada nende järgimist. Nende finantsmõju on märkimisväärne, nagu on näha ELi eelarve jaoks kättesaadavaks tehtud lõplikust netosummast (hõlmab tühistatud reservatsioone), mis küündis **aastatel 2022.–2024 rohkem kui 4 miljardi euroni**. Kontrollid loovad liikmesriikide jaoks olulise stiimuli selleks, et teha traditsioonilised omavahendid ELi eelarve jaoks kättesaadavaks õigel ajal ja täies ulatuses. Peale selle aitavad kontrollid tagada tolli- ja raamatupidamisarvestuse reeglite nõuetekohase kohaldamise ja sel viisil kaitsta veelgi enam ELi finantshuve, kuna see on tõhus vahend, mille abil võidelda ühtsel turul kahjulike konkurentsimoonutustega ja neid vältida.

Tulevikus toob uusi väljakutseid rahvusvahelise kaubanduse ja eelkõige e-kaubanduse areng. Need väljakutsed nõuavad uusi piisavaid vahendeid ning komisjoni ja liikmesriikide veelgi tihedamat koostööd, et koordineerida riskipõhiseid tollikontrolle ning tagada tollimaksude tulemuslik kogumine.

Seepärast tegi komisjon 2023. aasta mais ettepaneku ambitsioonikaks reformiks, mille eesmärk on tugevdada ja ajakohastada olemasolevaid mehhanisme.